

به همین سادگی!

دکتر مهدی یازدانی
پژوهشگر
پاراجراحی خراسانی

این درست است که زندگی با سختی ها و گرفتاری های فراوانی روبه روست و در بسیاری زمینه ها عرصه را بر آدمی به شدت تنگ می کند. اما باور کنید در خیلی مواقع، ببیشتر از آنکه اتفاقات محیطی و پیرامونی کار ما را سخت و مشکل کرده باشد، این خود ما هستیم که با قواعد عجیب و غریب و به اصطلاح «من درآوردمی» و ایجاد محدودیت های خودساخته، کار را بر خودمان سخت تر کرده ایم. بسیاری از آداب و رسوم و رواقع بدعت های نامبارکی هستند که معلوم نیست چه زمانی و چه کسانی آن را ایجاد کرده اند که این گونه دست و پای ما را بسته و کار را برای ما سخت کرده اند. خیلی وقت ها خود را مکلف به انجام عادت ها، رسوم، تشریفات و تجملاتی کرده ایم که خود نیز هرگز به آن اعتقادی نداریم و صرفا به دلیل چشم و هم چشمی یا از سر کم بودن عزت نفس یا نگرانی از اینکه دیگران در مورد ما چه می گویند یا ممکن است چه قضاوتی درباره ما کنند، آن را انجام می دهیم و بدین گونه خیلی از بدیهیات و امور عادی زندگی را به رویایی دست نیافتنی مبدل می کنیم.

اگر اتفاقات اطراف خود را یک مرور اجمالی کنیم، به خوبی درخواستیم یافت هرکاری که می توانست بسیار ساده تر از آنچه امروز است انجام شود. اکنون تبدیل به قلعه ای دست نیافتنی و مانعی بزرگ شده است که گذر از آن، سخت و غیرممکن به نظر می رسد. از تجملاتی که دامن گرفت و آمد ها و صلح رحم هاشده و تا حد زیادی این سنت را کم رنگ کرده است، بگیریم تا مجالس عروسی، تولد، عزاداری و هر اجتماع دیگری که می توانست به زیبایی، سادگی و راحتی برگزار شود و حال ما را خوب کند و اکنون دقیقا به صورت کاملا برعکس برگزار می شود. آن قدر این گونه مراسم و معاشرت ها را سخت و با قوانین دست و پا گیر، محدود کرده ایم که بسیاری از خانواده ها اصلا صورت مسئله را پاک کرده و کل موضوع را نادیده گرفته اند و هرگونه ارتباطات این چنینی را یا لاکنار گذاشته اند یا به حداقل رسانده اند یا به صورت کاملا محدود و کمزینشی آن را ادامه می دهند. بدین گونه، رفت و آمدهایی که قرار بود سبب افزایش مودت و دوستی، همدلی و مهربانی و کمک به نزدیکان و اقوام شود، بار گرانی شده است که نمی توان بر دوش کشید.

این اتفاق علاوه بر اینکه سبب می شود یک حس و حال خوب را از خود دریغ کنیم، ما را از منافع معنوی آن نیز محروم می سازد. یکی از مصادیق آن، سرفه های افطاری است. آن قدر با سرعت فزاینده به سمت تشریفات حرکت کرده ایم که از فلسفه ذاتی افطاری دادن و روح معنوی که قرار بود داشته باشد، غافل شده ایم. سنت افطاری های ساده و مهربانانه که چند سالی است تبلیغاتی برای توسعه آن می شود، علاوه بر اینکه معاشرت ها را رونق می بخشد، سبب افزایش توانایی گروه های مختلف خانواده ها در توسعه این سنت حسنه می شود. اگر هر خانواده به اندازه سطح و کفو خود و به دور از خودنمایی و تشریفات زائد، برای برقراری ضیافت خدا پسندانه در ماه مبارک رمضان تلاش کند، علاوه بر اینکه می تواند فامیل و دوستان خویش را دروهم جمع کند، به همین سادگی می تواند حس و حالی خوب را به خود، وابستگان و عزیزانش، هدیه و نام خودش را در کاری بسیار پرخیر و برکت، ثبت کند. چه بهتر از اینکه انسان همچون باران رحمت، سبب نزول برکت بر خود، خانواده، فامیل و اطرافیانش شود؟ اگر ما درک مناسبی از فلسفه وجودی و دلیل ذاتی چنین معاشرت هایی داشته باشیم، هرگز برای خود و دیگران، محدودیت و تشریفات بی فایده، رقم نخواهیم زد و سبب سخت تر شدن زندگی خود و اطرافیانمان نخواهیم شد.

روزه واجب؛ ۳روز یا ۳۰روز؟

در این ستون به پرسش های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید پرسش های خود را به شماره پیامک ۳۰۰۰۲۹۸ یا ما در میان بگذارید.

● **سؤال:** ادعایی وجود دارد که می گوید با استناد به قرآن، روزه واجب در اسلام، تنها سه روز است. پرسش آن است که آیا قرآن به سی روز بودن روزه، اشاره کرده است؟

● **پاسخ اجمالی:**

این درست است که احکام شرعی به صورت جزئی در قرآن کریم نیامده است؛ همچنان که کیفیت نماز و تعداد رکعات آن در قرآن بیان نشده است، اما در مورد روزه باید گفت مقدار ماه و روز آن در قرآن کریم به طور روشن بیان شده است، آنجا که در سوره بقره آیه ۱۸۵ می فرماید: «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مَنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ... ماه رمضان، ماهی است که در آن، قرآن برای راهنمایی مردم نازل شده است که دارای نشانه های هدایت و معیارهای شناخت حق از باطل است، پس هرکه از شما که این ماه را در یابد، باید آن را روزه بدارد».

و روشن است که یک ماه، ۲۹روز یا ۳۰روز است و ضمیر موجود در «فلیصمه» هم به «شهر رمضان» یعنی ماه رمضان برمی گردد. قرآن کریم حتی زمان روزه در یک روز را هم معین کرده است: «وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ» و بخورید و بیاشامید تا رشته سپید صبح از رشته سیاه (شب) برای شما آشکار شود. سپس روزه را تا شب به پایان رسانید» (سوره بقره، آیه ۱۸۷).

«معدودات» جمع «معدوده»، از ریشه «عدد»، در لغت به معنای «شمرده شده» و «حساب شده» آمده است و اینکه قرآن در یک مورد از «ایام معدود» سه روز تشریق را اراده کرده است، دلیل بر آن نمی شود که در زمینه های دیگر نیز همین معنا مراد باشد.

دلیل دیگر بر اینکه منظور از ایام معدود در قرآن سه روز نیست، این آیه است: «وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا جَلَّ مَعْدُودٍ»؛ که منظور، مقدار معین از زمانی است که اجل و مقدارش نزد خدا، معلوم و مشخص است، ضمن آنکه از قول مقاتل، گفته شده است منظور از تمام معدودات و معدوده در قرآن کریم، کمتر از چهل روز است.

در پاسخ به اینکه ادعا شده است وجوب سه روز روزه رمضان را صاحب تفسیرالمیزان و ابن کثیر نیز مطرح کرده اند، باید گفت هیچ یک از این دو مفسر بزرگ چنین ادعایی نکرده اند. اتفاقا برعکس آن چیزی که به علامه طباطبایی ^(ره) نسبت داده شده است، وی معتقد است: «نکره آمدن «ایام» و اتصاف آن به صفت «معدودات» برای آن است که بفهماند تکلیف نام برده، ناچیز و بدون مشقت است تا به این وسیله مکلف را در انجام آن، دل و جرئت دهد و از آنجا که آیه «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ...» بیان ایام است، قهرا مراد از ایام معدودات، تمام ماه رمضان خواهد بود، نه تنها مقداری از آن».

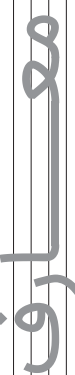
البته، ایشان به بررسی و ارزیابی نظری می پردازد که در برخی کتب تفسیری مطرح شده است و بیان می کند که مسلمانان در ابتدا مانند اهل کتاب، سه روز از هر ماه را روزه می گرفتند و آیه ۱۸۴ که به ایام معدودات اشاره می کند، ناظر به همان سه روز است. اما آیه ۱۸۵ آن را نسخ کرده و به جای ۳۶روز در طول سال، ۳۰روز بیایی در ماه رمضان را واجب کرده است. مرحوم علامه به نقد این نظر پرداخته و معتقد است که حتی آیه ۱۸۴ و عبارت «ایاما معدودات» نیز در مورد روزه، سه روز نبوده، بلکه هر دو آیه به روزه کامل ماه رمضان اشاره می کند. (طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۲، ص ۹، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ق).

به هر حال، حتی اگر آن نظر را هم بپذیریم و آیه ۱۸۴ را مربوط به روزه سه روزه بدانیم، باید دانست که معتقدان به آن نظر نیز بر این باورند که روزه سه روز با آیه ۱۸۵ نسخ شده است. از این رو هیچ مفسر، فقیه و تاریخ دانی این ادعا را مطرح نمی کند که در سال های پایانی زندگی پیامبر اسلام ^(ص) و بعد از رحلت حضرت، مسلمانان تنها بخشی از رمضان را روزه واجب می گرفتند و این واقعیت به اندازه ای متواتر است که اگر آن را نپذیریم، اساسا نمی توانیم به هیچ واقعیت تاریخی دیگری باور داشته باشیم.

شهر
SHAHARNEWS.IR
۱۳۳۳ رمضان ۱۴۴۵
شماره ۱۲۸۵

۱۴

در گفت وگو با حجت الاسلام والمسلمین بهاری، راه های ماندگاری معرفت های کسب شده در ماه مبارک، بررسی شد

حفظ حالات خوب ماه رمضان

آئینه هستقیی همه ما عادات داریم، دستاوردهایمان اعم از مادی و غیرمادی را حفظ کنیم. هرچه این دستاوردها بارزش تری باشد، تمایل ما برای حفظ آن بیشتر است. حال که نزدیک به سی روز در ماه مبارک رمضان روزه گرفته ایم و با روزه، تلاوت قرآن، دعا و مناجات و دیگر عبادات، سرمایه معنوی مناسبی به دست آورده ایم، خوب است راه حفظ و افزایش آن را هم بدانیم؛ چون گاهی نگهداری از آنچه کسب کرده ایم، سخت تر از به دست آوردنش است. این امر مسئله ای است که در گفت وگو با حجت الاسلام والمسلمین ابراهیم بهاری، کارشناس مذهبی رسانه ملی، بررسی کرده ایم.

بهره بزرگ روزه داران

اما اگر روزه را فقط به نخوردن و نیاشامیدن محدود کردیم، به همان اندازه نیز بهره می بریم. به فرموده رسول خدا ^(ص)، «بسا روزه داری که بهره او از روزه اش، گرسنگی و تشنگی است و بسا شب زنده داری که بهره او از عبادت شبانه اش، فقط بی خوابی است». چه ضرر بزرگی است اگر این ماه را فقط درحالی به پایان ببریم که دستاورد روزه آن نازل شده است. برای ما گرسنگی و تشنگی بوده باشد، بی شک چنین روزه ای، کارکرد سپردفاعی را برای ما ندارد؛ زیرا به تعبیر پیامبر رحمت ^(ص)، «روزه سیر است». این سیر با گناهان ما از بین می رود و اثر حفاظتی خود را از دست می دهد.

بشر به میهمانی رفته است

تازه شب های قدر را پشت سر گذاشته ایم؛ شب هایی که از هزار ماه بهتر هستند و تقدیر ما در آن رقم خورده است. مکرم به روزهای پایانی رمضان کریم نزدیک می شویم. بیشتر میهمانی رفته و کمتر آن باقی مانده است، میهمانی در ماهی ممتاز و ویژه که نه فقط قرآن مجید بلکه دیگر کتب آسمانی نیز در آن نازل شده است. روایات بسیاری نقل شده است. یکی از جلوه های رحمت خدا در ماه مبارک رمضان، این است که دست و پای شیطان در غل و زنجیر است و دیگر آزاد نیست که هرطور می خواهد، بندگان را دنبال خود بکشاند و فریبشان دهد، پس راه برای رشد و پرورش معنوی و روحی، باز و هموار است. فقط باید مراقب باشیم این روزه را با گناه، افطار نکرده، غل و زنجیر را از دست و پای شیطان باز نکنیم.

حجت الاسلام والمسلمین بهاری:
روزه یعنی همه اعضا و جوارح در امساک باشند؛ چشم حرام را نبیند، زبان حرام و لغو نکوید، دست به سمت حرام دراز نشود و در یک کلام، سر تا پای ما در خدمت عمل به فرائض و واجبات و پرهیز از محرمات باشد. این چنین است که روزه، ما را به مقصد تقوا می رساند

اقسام روزه

روزه مراتبی دارد. برای آنکه روزه هایمان به مقصد تقوا ختم شود و در پایان ماه مبارک رمضان به دستاوردی که باید برسیم، باید مراتب آن را رعایت کنیم. اهل معرفت در بیان درجات روزه، همانند تقوا، سه مرتبه و درجه برای آن قائل هستند، روزه عوام که همان پرهیز از خوردن و آشامیدن و سایر مبطلات روزه است و از آدمی دفع تکلیف می کند. روزه خواص که علاوه بر آنچه عوام از آن پرهیز می کنند، سایر اعضای بدن نظیر چشم و گوش و دهان و... هم از گناهان دوری می کنند و افطار چنین روزه ای، ارتکاب گناه و انجام معصیت است. امام علی ^(ع) چنین مرتبه ای از روزه داری را این گونه معرفی می کنند: «روزه داری، پرهیز از حرام هاست، چنان که انسان از خوردن و آشامیدن خودداری می کند». اما روزه ای هم داریم که به فرموده اولیا، «خاص الخاص» است. این روزه علاوه بر ویژگی های روزه عوام و خواص، دل را از مشغول شدن به افکار دنیوی و ذرایل اخلاقی و هرآنچه غیر خداست، محافظت می کند و افطار (و ابطال) این روزه به یاد غیر خدا بودن و روز قیامت نبودن است. این مرتبه از روزه، اختصاص به انبیا و صدیقان و مقربان دارد و ثمره آن، رسیدن به مقام قرب و لقای الهی است.

توصیه هایی برای دهه پایانی رمضان

حالا که در دهه پایانی ماه مبارک رمضان قرار داریم و چیزی نمانده است که میهمانی خدا به پایان برسد، می توان با رعایت برخی آداب و انجام برخی رفتارها، به مقصدی که باید، در رمضان رسید؛ چون به تعبیر روایات، از بافضیلت ترین ایام و لیالی، دهه آخر ماه مبارک رمضان است. طبق روایات، پیامبر اکرم ^(ص) این دهه را به اعتکاف می گذراندند و به عبادت و شب زنده داری مشغول بودند. امام رضا ^(ع) نیز می فرمایند: «پدرم در دهه آخر ماه رمضان، در هر شب، بیست رکعت به نمازهای مستحبی شب های ماه رمضان می افزود». انسان پس از کسب توفیقات باید برای حفظ دستاوردهایش هم سرمایه گذاری و تلاش کند. اگر ماه رمضان و شب قدر بر ما گذشته است و رزق هایی مثل طهارت نفسی شب زنده داری و سحرخیزی و تلاوت قرآن و... را به دست آورده ایم، باید در حفظ این دستاوردها نیز کوشا باشیم و بر آن ها بیفزاییم. کسب سرمایه، یک موضوع است و حفظ و نگهداری آن، موضوعی دیگر.

میراث روزه

خداوند در این خطاب، خروجی روزه و همه آنچه در ماه رمضان انجام می دهیم را، تقوا معرفی کرده است؛ یعنی حقیقت روزه، رسیدن به تقواست؛ وگرنه روزه جز چند ساعتی نخوردن و نیاشامیدن نخواهد بود. باید بدانیم زمانی ثمره روزه تقواست که فقط به نخوردن و نیاشامیدن محدودش نکنیم. روزه یعنی همه اعضا و جوارح در امساک باشند؛ چشم حرام را نبیند، زبان حرام و لغو نکوید، دست به سمت حرام دراز نشود و در یک کلام، سر تا پای ما در خدمت عمل به فرائض و واجبات و پرهیز از محرمات باشد. این چنین است که روزه، ما را به مقصد تقوا می رساند. در حدیث معراج آمده است که پیامبر ^(ص) فرمودند: «پروردگار! میراث روزه چیست؟ خداوند فرمود: روزه، حکمت به اثر می گذارد و حکمت، معرفت و معرفت، یقین می آورد و چون بنده به یقین رسید، دیگر برای او اهمیتی ندارد که چگونه شب و روز خود را بگذراند. به سختی یا به آسانی؟». این یعنی اگر روزه های ما طوری باشد که تقوا به همراه بیاورد، دیگر کم و زیاد این دنیا و سختی و آسایش آن، برایمان معنا ندارد. به قول باباطاهر، «پسندم آنچه را جنان پسندم».